

जाहिरातींचे दर.

सालील पस्यावर चौकशी
करावी.

व्यवस्थापक, अर्थ,

'दुर्गाधिवास', पुणे २.

अर्थ

वर्गणीचे दर.

वार्षिक वर्गणी
रु. ४.(रुपाल हंशिल माफ)
किरकोळ अंकास
एक आणा.

'अर्थ एव प्रधानः' इति कौटिल्यः अर्थमूलौ धर्मकामाविति ।

—कौटिलीय अर्थशास्त्र.

संपादक—प्रो. वा. गो. काळे.

वर्ष ३

पुणे, बुधवार, तारीख १६ जून, १९३७

अंक २४

“नवीन फॅशनचे चित्ताकर्षक रंग,
मोहकपणा व टिकाऊपणा”

हे मुख्य गुण
ज्या मालांत
आहेत ती
टिकेकरीच हे

कोणीही कबूल करील. मग दुसरा माल
पहाण्याचे मानगडीत तरी कां पडता ?
पोस्टेजकरिता १॥ आण्यांची तिकीटें पाठवा.

म्हणजे मोफत
नमुने घरवस-
ल्या येतील व
चालू फॅशनची कोणती पातळ त्याची
कल्पना देतील !

(डिपोझिट घेऊन एजन्सी देणे
आहे. तरी गरजूंना अवश्य चौकशी
करावी.)

दि टिकेकर टेक्सटाईल मिल लि., टिकेकर वाडी.

दि टिकेकर टेक्सटाईल मि. लि., पोस्ट टिकेकरवाडी, सोलापूर

दि गुड-बुइल

अँशुअरन्स कंपनी लि.

पोस्ट : मिरज मिशन हॉस्पिटल

विमेदारास

भरपूर सवलती

माफक हत्ते

ठिकाठिकाणी एजंट्स नेमणें आहेत.

पत्रव्यवहार करावा.

हेड ऑफिस : कुपवाड, जि. सातारा,

मॅनेजिंग डायरेक्टर

RAMNARAIN RUIA COLLEGE, MATUNGA.

Opens on 21st June 1937. Students should
secure admission at the College office between
10-30 A. M. and 2-30 P. M. on all working days.

This year provision has been made for giving
instruction in Arts and Science Courses of the
first two years.

The total fees charged will be Rs. 90/- per
term payable in two instalments. Due considera-
tion will be shown to poor and deserving students
and those of the backward classes.

V. K. BHAGWAT
Principal, R. R. College.

—कर्तवगारी—

असल्यास नाशिकच्या सहाय्य विमा कंपनीची
एजन्सी घ्या व उदरनिर्वाहाचा प्रश्न स्वावलंबाने सोडवा. मुख्य
किंवा जोड धंदा म्हणून हाच उत्तम. सरकारी रोख्यांत
पैसा गुंतविणे, हसे कमी असणे, एजंटाना अगदी नवीन पद्धतीने
भरपूर कमिशन देणे वगैरे उत्तम गोष्टी सहाय्यीतच सांपडतील.

नोकरी नाही म्हणून हताश न होतां मुसलाने नोकरीपेक्षा अधिक
उत्पन्नाचा म्हणून हाच मार्ग स्वीकारा.

अधिक माहितीसाठी लिहा:-

मॅ. डायरेक्टर,

सहाय्य इन्श. कं. नाशिक

INDUSTRIAL SOCIETY WORK SHOP

Furniture on hire on Reasonable Terms
Any kind of plain or fancy Wooden and
Iron Furniture can be made to order and
delivered in the shortest possible time.

Old Furniture also can be bought or sold
on commission.

SHEVAK Bros. 153 Kasba, POONA.
Near Ganpati Temple
Branch No. 1 : Fergusson Road.

विविध माहिती

ओरिएंटल विमा कंपनीची विशेष साधारण सभा

ओरिएंटल विमा कंपनीच्या भागीदारांची विशेष साधारण सभा ७ जुलै रोजी भरणार आहे, त्यावेळीं १९३६ अखेरच्या मूल्यमापनाचा विचार, भागीदारांस बोनस, भागीदारांच्या १९३७, १९३८ व १९३९ सालाच्या डिव्हिडंड तरतूद, विमदारास बोनस, इत्यादि बाबींचा विचार केला जाईल.

विमा कंपन्यांस सरकारकडून जाहीर नोटीस

अहमदाबाद येथील तरुण अॅशुअरन्स कंपनी व मुंबई येथील प्रभात विमा कंपनी आणि सेंट्रल म्युचुअल लाइफ अॅशुअरन्स सोसायटी, ह्यांनी कंट्रोलर ऑफ कर्न्सीकडे जरूर तेवढे सरकारी रोखे डिपॉझिट न ठेवल्याकारणाने व १९१३ च्या विमासंबंधातील कायद्याची इतरही काही कलमें न पाळल्याने, सदरहु कंपन्यांचे डायरेक्टर, मॅनेजिंग एजंट व इतर अधिकारी ह्यास हिंदुस्थान सरकारने जाहीर नोटीशीच्या द्वारा त्या सवधात सूचना दिली आहे.

साखरेवरील जादा जकात पचनी पडली ?

साखरेवरील अंतर्गत पट्टी पूर्वी दर हद्देवेटास १ रु ५ आ. होती, ती १ एमिल, १९३७ पासून २ रु. करण्यांत आली आहे ह्या वाढत्या पट्टीचा हिन्दी साखरेच्या घद्यावर प्रतिकूल परिणाम झालेला दिसत नाही व एकहि कारखाना बंद पडल्याचे सरकारच्या नजरेस आले नाही, असे प्रसिद्ध झाले आहे.

राष्ट्रसंघाचे कचेरीत हिंदुवासाचा दुष्काळ

राष्ट्रसंघास हिंदुस्थान ज्या मानाने वर्गणी देते, त्या मानाने हिन्दी लोकांना सधाच्या कचेरीत नोकऱ्या मिळत नाहीत. संघाचा एक सभासद २४ लक्ष फ्रँक वर्गणी देतो व त्यास पगाराचे रूपाने १५ लक्ष फ्रँक परत मिळतात हिंदुस्थानचा वर्गणीचा हिस्सा १७ लक्ष फ्रँक आहे, परंतु हिन्दी नोकराच्या पगाराची वार्षिक बेरीज ५२ हजार फ्रँकच फक्त भारते

वायरलेसच्या यंत्रसामुग्रीची वाढती आयात

रेडिओच्या यंत्रसामुग्रीची आयात झपाट्याने वाढत आहे १९३५-३६ साली एकूण २८३ लक्ष रुपयांचा हिंदुस्थानात माल उतरला होता, १९३६-३७ साली हा आकडा ३५ लाखांवर गेला अमेरिकेंतून १६ लक्ष रुपयांचा व ग्रेट ब्रिटनमधून १२३ लक्ष रुपयांचा माल आला

पेट्रोलची संख्या वाढली

संशोधकास आपल्या शोधासंबंधातील हक्काचा काही विशिष्ट काळपर्यंत उपभोग घेता यावा, ह्या करिता त्यास कायद्याने संरक्षण देण्याची सोय 'पेटंट'च्या द्वारा केलेली असते. हिंदुस्थान सरकारच्या पेटंट ऑफिसकडे १९३६ साली एकूण १,०६८ पेटंट्स नोंदण्यात आली १९३५ साली ह्याकरिता ९८० अर्ज आले होते पेटंट्सची वाढती संख्या हे औद्योगिक प्रगतीचे चिन्ह आहे

प्रांतिक सरकारांनी करावयाची कर्जफेद

प्रांतिक सरकारांनी हिंदुस्थान सरकारकडून उचललेले सर्व कर्ज व्याजामुद्धा ३१ मार्च १९८२ चे आत फेडावयाचे आहे. दरसाल दोन वेळां मध्यवर्ती सरकारास रकमा यावयाच्या ह्या हिशेबाने हसे बसविण्यात आले आहेत. मुंबई सरकारने ३१ जुलै व ३१ जानेवारी रोजी दरवर्षी आपले हसे चुकते केले पाहिजेत.

टेलिफोनचा वाढता वापर

लंडन शहरांतील सर्व लोक मिळून दररोज सरासरीने ३३ लक्ष वेळा टेलिफोन करतात. गेल्या सालाचे मानाने हा आकडा ४ लाखांनी वाढला आहे राज्यारोहणाचे, निमित्ताने टेलिफोनचा वापर वाढला, त्याकरिता ३०० जादा ऑपरेटर्स नेमण्यात आले होते.

विजेच्या ताराची व दिव्यांची आयात

१९३६-३७ सालात एकूण ९३ लक्ष रुपये किमतीच्या विजेच्या तारा हिंदुस्थानांत आयात झाल्या. विजेचे दिवे मात्र पूर्वसालाच्या मानाने कमी आले

गिरणी कामगाराकरिता सहकारी पतपेढ्या

मुंबई शहरांतील गिरणी-कामगारांच्या सहकारी सोसायटीच्या संख्येत समाधानकारक वाढ होत आहे. २४ गिरण्यात मिळून एकूण ४१ अशा पतपेढ्या आहेत.

विद्यार्थ्यांचे घरचे अभ्यास

शाळेंतील विद्यार्थ्यांस घरी करण्याकरिता अभ्यास नेमून देण्याची पद्धति सर्वत्र प्रचलित आहे. घरच्या अभ्यासामुळे अनेक फायदे होत असले तरी त्याबाबत योग्य मर्यादा पाळण्यात आल्या पाहिजेत, असे त्यासंबंधातील ग्रेट ब्रिटनमधील इन्स्पेक्टराच्या एका चौकशी कमिटीने आपले निश्चित मत नमूद केले आहे.

रोल्स रॉइस कंपनीचा नफा

रोल्स रॉइस कंपनीच्या मोटारींची उत्कृष्टपणाच्या परमावधी-बद्दल ख्याती आहे तथापि, विमानाची इंजने बनविणे हा त्या कंपनीचा मुख्य धंदा आहे. आणि या धंद्यास सध्या तेजी आहे. रोल्स रॉइस कंपनीस गेल्या वर्षी ३ कोटि रुपये नफा झाला.

मुंबई शहरांतील प्रमुख ग्रन्थालये

मुंबई येथील रॉयल एशियाटिक सोसायटीची लायब्ररी सर्वांत जुनी व मोठी आहे तिचे सुमारे ५०० सभासद असून ग्रंथालयात १ लक्ष पुस्तके व २,००० दुर्मिळ हस्तलिखिते आहेत. जे. एन. पेटिट इन्स्टिट्यूट लायब्ररीत ४५ हजार ग्रंथ आहेत व तिच्या सभासदांची संख्या ४ हजार आहे मुंबई विश्वविद्यालयाच्या लायब्ररीत ६० हजार पुस्तके आहेत व तेथे ३०० नियतकालिके येत असतात पीपल्स फ्री रीडिंग रूम अँड लायब्ररीत १७ हजार ग्रंथसंख्या आहे.

रेफिजरेटर्स

ग्रेट ब्रिटनमध्ये एकूण १,४०,००० विजेचे रेफिजरेटर्स (पदार्थ थंड व चांगल्या स्थितीत राखणारी कपाटे) वापरात आहेत. गेल्या वर्षी ३५,००० नवे रेफिजरेटर्स सपले अमेरिकेंत ९० लक्ष रेफिजरेटर्स रोजच्या वापरात असून गेल्या साली २० लक्ष नवे सपले अमेरिकेंतील वीज असलेल्या १०० घरापैकी ४१ घरात ही यंत्रे आहे ग्रेट ब्रिटनमध्ये हे प्रमाण १००: २ असे पडते १९३६ अखेर सवध जगांत मिळून १ कोटि ११ लक्ष रेफिजरेटर्स चालू असून त्या साली २२३ लक्ष नवी यंत्रे सपलीं असा अजमास आहे.

मुंबई बंदरांतून सोन्याची साप्ताहिक निर्यात

किंमत	किंमत
२८-५-३७ ते ५-६-३७	४,६१,६९१
६-६-३७ ते १२-६-३७	१६,९६,६०५
२१-६-३७ ते १२-६-३७	२,९८,१६,०५८

अनुक्रमणिका

१ विविध माहिती ... २९४	५ दोंड पेटा सहकारी परिषद २९९
२ मुंबई सरकारचे अंदाज-पत्रक .. २९५	६ सहकारी शिक्षणाचा वर्ग ...
३ सुशिक्षित तरुण आणि व्यापार ... २९६	७ उद्योगदिनात भाग घेणाऱ्या सस्था ... ३००
४ स्फुट विचार ... २९७	८ निवडक बाजारभाव ३००
प्रांतिक सुधारणाचा व कराचा कार्यक्रम—ब्रिटिश व्यापारास सरकारी सवलत—हिंदी दुय्यम धर्मास सरक्षण—बोनस वाटण्याची नवी योजना—प्रस्थापित यशाच्या किमतीची चचलना—	९ गिरण्यातील मजुरांची स्थिति ... ३०१
	१० मि रॉकफेलर .. ३०२
	११ दुसऱ्याची सही करण्याचा धंदा ३०२
	१२ प्रांतिक फडनवीसांची परिषद .. ३०३
	१३ डे इ ऑफ कॉमर्स, पुणे .. ३०४
	१४ हिंयांचा व्यापार ... ३०४

अर्थ

बुधवार, ता १६ जून १९३७

मुंबई सरकारचे चालू वर्षाचे अंदाजपत्रक

गेल्या एप्रिलच्या प्रारंभापासून प्रांतिक स्वायत्ततेची नवी घटना चालू व्हावयाची असल्याने यंदाचे मुंबई इलाख्याचे बजेट जुन्या कायदेमंडळापुढे, मामुली रिवाजास अनुसरून, माढण्यात आले नाही कायदेमंडळ व कार्यकारी सरकार ह्या दोघाच्याहि दृष्टीने प्रांतिक बजेटास विशेष महत्त्व असते सरकारी खात्याच्या खर्चास कायदेमंडळाची संमति आवश्यक असते आणि अशा मंजूरी वांचून राज्यकारभार कायदेशीर रीतीने चालत नाही. काही राखीव बाबींवरचा खर्च नवीन राज्यघटनेतहि कायदेमंडळाच्या सत्तेच्या कक्षेबाहेर ठेवण्यात आला असला तरी पूर्वीची द्विदल राज्यपद्धति जाऊन त्या मंडळास सर्वस्वी जबाबदार असलेल्या प्रधानमंडळाच्या हातात सर्व राज्यसूत्रे १९३५ च्या घटना कायद्याप्रमाणे आली आहेत ह्यामुळे प्रांतिक बजेटाचे महत्त्व वाढले आहे द्विदल राज्यपद्धतीत विनजबाबदार मंत्र्यांस मोठे अधिकार होते आणि त्यांच्या राखीव क्षेत्रांत जबाबदार प्रधानांस ढवळाढवळ करता येत नसे ह्या रीतीने सोपीव स्वात्याच्या कारभारात सुधारणा करण्यास लोकनियुक्त मंत्र्यांस फारसा वाव नव्हता. पार्लमेंटने आतां सेक्रेटरी ऑफ स्टेटच्या मार्फत प्रांतिक सरकारावर चालवावयाचा अधिकार संकुचित केला असून लोकानीं निवडलेल्या व कायदेमंडळात बहुसंख्याक सभासदांचा पाठिंबा असलेल्या मंत्रिमंडळाकडे प्रांतिक कारभार सोपवला आहे हा कारभार गव्हर्नरने करावयाचा असला व मंत्रिमंडळ त्यानेच नेमावयाचे असले तरी वस्तुतः सर्व सत्ता कायदेमंडळ, त्यांतील बहुमतवादी सभासद व त्यानीं मान्य केलेले प्रधानमंडळ ह्यांच्या स्वाधीन झाली आहे नव्या निवडलेल्या कायदेमंडळास आणि त्याच्या पाठिंब्याच्या जोरावर राज्यकारभार करणाऱ्या मंत्रिमंडळास प्रांताच्या राज्यव्यवस्थेविषयीचे धोरण आसण्यास व त्यास अनुसरून बजेटाची माढणी करण्यास

सवड व वेळ मिळावा म्हणून चालू सालाच्या उत्पन्न-खर्चाचे अंदाज-पत्रक सरकारचा मामुली जमाखर्च पाहून त्यापुरते गव्हर्नरने ठरवून जाहीर करावे अशी योजना अगोदरच करून ठेवण्यात आली होती. तिला अनुसरून चालू सालाची सहा महिन्यांच्या उत्पन्न-खर्चाची व्यवस्था सध्या चालली आहे पुढची तरतूद जबाबदार प्रधानमंडळाने करावयाची आहे आणि त्याने आपले अंदाजपत्रक कायदेमंडळाकडून मंजूर करून घेतले पाहिजे.

आमच्या इलाख्यात नवीन कायदेमंडळ रीतसर निवडले गेले आहे, परंतु जबाबदार मंत्रिमंडळ बनवण्यात आलेले नाही. सभासदांच्या बहुमताने कायदेमंडळाचा पाठिंबा मिळू शकेल असे मंत्री, त्यांच्या अटी गव्हर्नरस मान्य न झाल्याकारणाने, कारभाराची धुरा उचलण्यास तयार नसल्यामुळे प्रांतिक प्रधानमंडळ वाध्यांत पडल्यासारखे झाले आहे आणि त्याची जागा कामचलाऊ मंत्रिमंडळाने भरून काढणे गव्हर्नरस प्राप्त झाले आहे कायदेमंडळाची निवडणूक होऊन अडीच महिने लोटले तरी ह्याच परिस्थितीमुळे त्याची सभा बोलावणेहि लांबणीवर पडले आहे. राज्यकारभाराचा रथ अर्थातच पूर्वपरंपरेस धरून चालला आहे, पण त्यात युक्त सारथी नाही व त्यास दिशा दाखवणारे मंत्रिमंडळहि त्यात नाही. तथापि, हंगामी प्रधानमंडळ स्वस्थ बसलेले नाही त्याने आपला कार्यक्रम आखून तो प्रसिद्ध केला आहे, आणि त्यास कृतीचे स्वरूप देण्याविषयीचा त्याचा यत्न चालू आहे. कार्यक्रम चांगला आहे की वाईट आहे ह्यापेक्षा तो कोण, केव्हा व कसा अमलात आणणार ह्या प्रश्नास वस्तुतः आज अधिक महत्त्व आहे. त्याचे उत्तर मिळण्याची वेळ जवळ येत चालली आहे, कारण कायदेमंडळाची सभा एक दोन महिन्यांच्या आत बोलावली गेली पाहिजे व तिच्यापुढे चालू सालचे अंदाजपत्रक माढले गेले पाहिजे. बहुसंख्याक सभासदांचा पाठिंबा असलेल्या गटाने राज्यकारभाराची जबाबदारी उचलून मंत्रिमंडळ बनवले तर त्यास आपले धोरण व अंदाजपत्रक कायदेमंडळाकडून मान्य करून घ्यावे लागेल. हंगामी प्रधानमंडळ कायदेमंडळाचे बहुमत आपल्या बाजूस घडवण्याचा यत्न अर्थातच करील तो यशस्वी न झाल्यास विनजबाबदार प्रवचनाच्या सहाय्याने गव्हर्नरस राज्यकारभार चालवावा लागेल. प्रस्तुत प्रकरणी सध्या वाधा पडला असून गव्हर्नर व कॉमिंस ह्यांचेमध्ये एकवाक्यता होऊन नवीन राज्यघटनेचा गाढा व्यवस्थित चालू होतो, का उपस्थित झालेल्या अडचणींमुळे त्याची गति कुंठित होते ह्यासंबंधाने संशयवृत्ति सर्वत्र पसरली आहे नवीन घटना आली, पण तिच्या बरोबर प्रांतिक उत्पन्नाच्या नव्या बाबी आलेल्या नाहीत. खर्चाची तोंडे मात्र पक्ष्याच्या पिछ्याच्या चौकीप्रमाणे आत पडावयाच्या भक्ष्याची मार्गप्रतीक्षा करीत आहेत. स्वायत्त प्रधानमंडळाने विशेष कांहीं तरी करून दाखविले पाहिजे, पण पैशावाचून त्याचे अडणार आणि नवीन कराचा बोजा जनतेवर लादूनच तो पैसा उभा करावा लागणार. कायदेमंडळाचा म्हणजे पर्यायाने बहुजनसमाजाचा पाठिंबा असले तरच जादा कर बसवून सुधारणा घडवून आणण्याचा विधायक कार्यक्रम मंत्रिमंडळास पार पाडता येणार. गेल्या आठवड्यात मुंबई येथे काही प्रांताच्या फडनवीसांची परिषद ह्या परिस्थितीचा विचार करण्याकरिता भरली होती, तीमध्ये झालेल्या प्रमुख भाषणांत वर ध्वनित केलेलाच सूर ऐकू आला. ह्यावरून आमच्या प्रांतिक बजेटाचा रागरंग काय आहे, याची कल्पना येईल.

सुशिक्षित तरुण आणि व्यापार

प्रो काळे यांचे व्याख्यान

येथील अनाथ विद्यार्थीगृहाचे विद्यमाने, तरुण विद्यार्थ्यांस चरितार्थाचे, उद्योगधंद्याचे व व्यापाराचे मार्ग दाखविण्यांत यावे, ह्या उद्देशाने यदा एक व्याख्यानमाला गुफण्यात आली, तिचा समारोप म्हणून प्रो काळे यांनी वर मधळ्यात दिलेल्या विषयावर भाषण केले. नोकरी, वकीली, वैद्यकी इत्यादि धंद्यात सेचाखेच झाल्याकारणाने सुशिक्षितवर्ग व बेकारी ह्यांचे सहचर्य जमले आहे असे म्हणून व्याख्यात्यांनी खालील आशयाचे विचार प्रदर्शित केले ज्यांस आपले पोट भरण्याची पात्रता नसते अशा माणसास सुशिक्षित म्हणावे ह्या प्रकारची एक व्याख्याच आज जणू काय बनली आहे! वास्तविक पहाता शिक्षणाचा परिणाम असली अपात्रता निर्माण करण्यात का व्हावा? शिकलेल्या माणसाची बुद्धि विकास पावली असता कल्पकता व उद्योग ह्यांच्या जोरावर त्यास पोटापाण्याची पचाइत पडू नये. उद्योग किंवा धंद्या म्हणजे केवळ हस्तव्यवसाय नव्हे आणि धान्य व कापड ह्याची खरेदी-विक्री करणे हाच व्यापारहि नव्हे. मुंबईच्या शेअरबाजाराचे उदाहरण घेतल्यास तेथे दररोज लक्षावधि रुपयाची उलाढाल होते व हजारो लोक तिच्यावर पैसा मिळवून पोट भरतात. ज्यांस सुशिक्षित म्हणता येईल असे लोक ह्यामध्ये फारच थोडे आहेत, पण बुद्धीचा व बलाचा उपयोग करून पैसा मिळवणारे अल्प-शिक्षितच त्यामध्ये बहुसंख्य आहेत रोख्याची खरेदी-विक्री करणे हा व्यापारच होय आपल्या आयुष्याचा विमा उतरण्यास लोकांचे मन वळवून त्यास विमा-पॉलिसी देणे हा व्यापारच आहे तो शिकलेले महाराष्ट्रीय वाढत्या प्रमाणांत अलीकडे करू लागले आहेत ह्यावरून व्यापारास शिक्षणाचे चावडे आहे ही कल्पना चुकीची आहे, हे स्पष्ट दिसून येते. काहीं व्यवसाय हलके आहेत किंवा आपणांस साधावयाचे नाहीत ही समजूत शिकलेल्या लोकांच्या मनातून नाहीशी झाली पाहिजे. त्याचप्रमाणे, व्यावहारिक व्यवसाय हाती घेण्यास तरुणांस अपात्र करणारे असे शिक्षणपद्धतीतले दोष दूर झाले पाहिजेत. धंदे व व्यापार ह्यांच्या शिक्षणाची सोय आता झाली आहे तिचा फायदा तरुणांनी घेणे जरूर आहे देशी व परदेशी व्यापाराचे उदाहरण घ्या. शेतात झालेल्या मालाची व्यवस्था तो गिःहाइकाच्या हाती पडेपर्यंत होते, तिच्या साखळीत किती दुवे असतात, आणि त्यामध्ये व्यापारास किती चाव असतो तो पहा पण उदरनिर्वाहाचे व सामाजिक उपयुक्ततेचे त्यांत साधन आहे ह्याची माहिती किती सुशिक्षितांस असते आणि ती माहिती मिळवून तिचा स्वतःकरिता उपयोग करून घेण्याची प्रवृत्ति किती जगात दिसून येते? अशा तऱ्हेचे व्यवसाय अनेक आहेत. त्यामध्ये महाराष्ट्रीय तरुणांना प्रवेश होणे अगम्याचे आहे आज त्यांचे दरवाजे सुशिक्षितास बंद आहेत असे दिसते ते खुले झाले पाहिजेत आणि नवीन द्वारे उघडण्यांत आली पाहिजेत. शिक्षकांनी विद्यार्थ्यांची दृष्टि व बुद्धि व्यावहारिक व्यवसायांकडे वळविली आणि त्यांच्याशी पालकांनी सहकार्य केले तर महाराष्ट्राची आर्थिक उन्नति घडून येईल व सुशिक्षित वर्गाच्या बेकारीचा प्रश्न सुटेल. त्यासाठी व्यापाराचा विचार व्यापक रीतीने केला पाहिजे आणि शिक्षण व उद्योगव्यवसाय ह्यांमध्ये विरोध असल्याची सोटी

कल्पना नाहीशी झाली पाहिजे. शिक्षणक्रम व शिक्षणपद्धति ह्यामध्ये योग्य सुधारणा झाल्यास सुशिक्षितांची बुद्धि व्यापारांत उत्कृष्ट रीतीने चालू शकेल. विशेष न शिकलेला मनुष्य सहज पोट भरू शकतो पण शिकलेला माणूस बेकार बनतो ह्या विपरीत प्रकाराचा खोल विचार केला असता आवश्यक असलेल्या सुधारणेचे मार्ग सहज दिसतील. सुशिक्षित वर्गात व्यावहारिक प्रवृत्ति मात्र निर्माण झाली पाहिजे.

Gokhale Institute of Politics and Economics

SERVANTS OF INDIA SOCIETY'S HOME,
POONA 4.

ADMISSIONS TO STUDENTS.—reading for the M A Examination by paper or by thesis in Economics Two scholarships of Rs 25 p. m to be awarded to research students.

D R GADGIL,
Director

NOTICE TO CONTRACTORS.

Sealed percentage tenders in Form B-1 for the following works are invited up to 30-6-1937. Other particulars regarding the contract etc can be had at the Undersigned's Office on any working day during Office hours

	Estimated
1 Improving the Karwar-Bellary Road section from Gadag to Hesrur	4 082/-
2 Providing additional accommodation for patients at the Mental Hospital, Dharwar	12,160/-

2. The acceptance of the tender rests with the Undersigned and no reason will be given for acceptance or rejection of any

Executive Engineer's Office } P. K SHINDE
Dharwar, 11th June 1937 } Executive Engineer,
D D D

आयुर्वेद-महाविद्यालयाच्या इमारतीच्या बांधकामाची टेंडर नोटीस

स्व कंत्राटदार लोकांस कळविण्यात येते की, पुणे येथील आयुर्वेद-महाविद्यालयाकारितां ताराचंद रामनाथ धर्मार्थ आयुर्वेदिक हॉस्पिटलजवळ इमारत बांधावयाची आहे. कामाची अदाज किंमत अदमासे वीस हजार रुपये होईल काम सुरू केल्यानंतर चार महिन्यांच्या आत पुरे व्हावयास पाहिजे कामासंबंधी लागणारी माहिती (टेंडर फॉर्म, स्पेसिफिकेशन्स, नकाशे वगैरे) खाली सही करणार यांच्याकडे मिळेल टेंडर फॉर्मची किंमत भत्तेकी दोन रुपये ठेविली आहे तरी ज्यांना टेंडर देण्याची इच्छा असेल, त्यांनी ता ३०-६-३७ च्या आंत खाली सही करणार यांच्याकडे सीलबंद टेंडरें दुपारी २ ते ६ चे दरम्यान आणून घ्यावीत टेंडरबरोबर बघाणा-रकम रु. २०० भरली पाहिजे सर्वांत कमी किंमतीचे अगर कोणतेही टेंडर स्वीकारण्यास खाली सही करणार बांधले जात नाहीत

ना व्यं जोशी,
मंत्री, आयुर्वेद-महाविद्यालय, पुणे.

स्फुट विचार

प्रांतिक सुधारणांचा व करांचा कार्यक्रम

नवीन राज्यघटना पद्धतशीर रीतीने सहा हिंदी प्रांतात चालू झालेली नाही. त्यांपैकी सयुक्त प्रांत, बहार, आसाम, मध्यप्रांत व मुंबई ह्यांमधील हंगामी प्रधानमंडळांतल्या फडनवीसांची परिषद मुंबईस भरली होती. मॉटेग्यु-चेम्सफर्ड सुधारणा ह्या नावाने संबोधिली जाणारी राज्यघटना गेली सोळा वर्षे अमलांत असता तिच्या मुदतीत जनतेच्या सुधारणेबाबत पाऊल फारसे पुढे टाकतां आले नाही आणि नवीन प्रांतिक स्वायत्ततेच्या प्रारंभी जबाबदार मंत्रिमंडळाने प्रगतीचा कार्यक्रम हाती घ्यावयाचा म्हटल्यास सरकारजवळ पैसा नाही अशी तक्रार सर धनजी-शहा कूपर व विशेषतः श्री. जमनादास मेथा ह्यांनी केली. मध्यवर्ती सरकाराकडून सहाय मिळण्याची आशा नाही, खर्चात काटकसर होण्यास फारशी जागा नाही, नवीन कर्ज काढण्याची सोय नाही, तेव्हा जादा कर बसवून सुधारणेच्या कार्यक्रमाप्रीत्यर्थ पैसा खर्च करण्याबाबतून गत्यंतर नाही हा दोषांच्याहि भाषणाचा मथितार्थ होता. राजकीय सुधारणांच्या उपक्रमाच्या निराशाजनकत्वाचे अधिक भडक चित्र काढणे कठीण आहे. नवीन कर बसवणे अपरिहार्य आहे असे सिद्ध झाले म्हणजे गरीब वर्गास सूट देऊन श्रीमंतांवर कराचा बोजा बसवावा हे ओघा नेंच प्राप्त होतें. पण मध्यवर्ती सरकाराच्या क्रक्षेत्रात न येणारी व प्रांतिक सरकाराच्या कक्षेत पडणारी श्रीमंती शोधून काढून तिच्यांतला जादा हिस्सा घेणे सोपे नाही. गेल्या सात वर्षांतल्या प्रचलित आर्थिक मदीमुळे श्रीमान म्हणवल्या जाणाऱ्या वर्गाचेहि कर देण्याचे सामर्थ्य मर्यादित झाले आहे. शिवाय, प्रांतिक सरकारांस शेतकऱ्यांवरचा बोजा कमी करावयाचा आहे व दारूचे उत्पन्न, मद्यपानास आळा घालण्याकरिता, सोडावयाचे आहे आणि त्याबरोबरच लोकोपयुक्त बाबींवरचा खर्च वाढवावयाचा आहे. एवढा पैसा करांच्या मार्गाने कसा उभा होणार आणि समाजातील कोणत्याहि वर्गास अन्याय होणार नाही अशा रीतीने कोणते कर बसवणार हा पेच फडनवीसास सध्या पडला आहे. बहुजनसमाजाच्या पाठिंब्यावाचून नवीन कराचा कार्यक्रम पार पाडणे दुर्घट आहे हे सरकारने लक्षांत ठेविले पाहिजे.

ब्रिटिश व्यापारास सरकारी सवलती

आपला परराष्ट्रीय व्यापार वाढावा असे व्यापारी व सरकार ह्यास वाटते आणि त्याकरिता ह्या व्यवहाराच्या मार्गांत येणाऱ्या अडचणी दूर करण्याचा त्यांचा प्रयत्न सतत चालू असतो. आंतरराष्ट्रीय अविश्वास, अनिश्चितपणा व अस्वस्थता ह्यांचे योगाने परदेशात माल पाठविला असता त्याचा पैसा तिकडील गिन्हाइकांकडून खात्रीने हाती येईल ह्याचा भ्रंवसा व्यापाऱ्यांस वाटत नाही आणि ते कित्येक देशांशी व्यवहार करण्यास घजत नाहीत ह्या अडचणीवर उपाय म्हणून ब्रिटिश सरकाराने व्यापाऱ्यांस परदेशीय गिन्हाइकांकडून पैसा मिळावयाच्या बाबतीत हमी घेण्याची योजना अमलांत आणिली आहे. परराष्ट्रीय व्यापार सात्त्याच्या स्वाधीन सुमारे ३५ कोटी रुपयांचा फंड करण्यांत आला आहे आणि त्याचा उपयोग व्यापाऱ्यांस दिल्या जाणाऱ्या

हमीची पूर्तता जरूरीप्रमाणे करण्याप्रीत्यर्थ होत आहे. ह्या योजनेचा फायदा ब्रिटिश व्यापारी घेत आहेत, म्हणून हमीच्या फंडाची रकम ६७ कोटी रुपये इतकी वाढवावी आणि सरकारी हमीची मुदत १९५० सालापर्यंत दीर्घ करावी ह्या अर्थाचा ठराव प्रधान मंडळाच्या वतीने परराष्ट्रीय व्यापार सात्त्याचे चिटणवी-सानी कॉमन्स सभेपुढे मांडला आणि तो सर्वानुमते मान्य झाला. ब्रिटिश सरकार आपल्या व्यापाऱ्यांस कशा सवलती व उत्तेजन देते ह्याचे प्रस्तुत उदाहरण लक्षात ठेवण्यासारखे आहे. ह्याच प्रकारचे दुसरेहि एक उदाहरण येथे नमूद करण्याजोगे आहे. साम्राज्य प्रतिनिधीची एक परिषद लंडनमध्ये भरली होती तिच्या नाविक समितीने अशी शिफारस केली आहे की पॅसिफिक महासागरात वावराणाऱ्या ब्रिटिश व्यापारी जहाजांस द्रव्यसहाय देण्यांत यावे. व्यापारी व धंदेवाले यांनी स्वतःच्या पायांवर उभे राहून आपले व्यवहार करावे आणि सरकारच्या तोंडाकडे पाहून जनतेने दिलेल्या करांच्या उत्पन्नांतून सहाय मिळण्याची अपेक्षा करू नये हे पुस्तकी तत्व पुस्तकांत राहून व्यावहारिक दृष्टीने ब्रिटिश सरकार स्वदेशी उद्योगांस द्रव्यद्वाराहि उत्तेजन व पाठिंबा देते. हेच धोरण हिंदुस्थानांत अवलंबिले जावे ह्यापेक्षा निराळी मागणी येथील जनतेने केलेली नाही. इंग्लंड ते इंग्लंड आणि हिंदुस्थान ते हिंदुस्थान असा प्रकार होता कामा नये.

हिंदी दुय्यम घंथांस सरक्षण

हिंद-जपान व्यापारी कराराची पहिली मुदत मार्च, १९३७ अखेर संपल्यानंतर नवीन करार करण्यांत आला, त्यातील मुख्य अटी पूर्वीच्या करारास अनुसरूनच आहेत. तथापि, कपाशीचे कापडाच्या घंथाप्रमाणे इतरहि अनेक देशी घंथांस जपानी स्पर्धेची झळ लागते, ती कमी करण्याची योजना करारांत कोठेच अंतर्भूत नाही. फांच सामान, होजिअरी, रेशमी कापड, तारेचे खिळे, अत्तरे, रंग, छत्र्या, खेळणी, सावण इत्यादि दुय्यम प्रतीच्या हिंदी घंथांस जपानी स्पर्धा मारक होत आहे. वरील प्रकारचा सुमारे २ कोटी रुपयाचा जपानी माल हिंदुस्थानांत दरसाल आयात होतो आणि ह्या आयातीचे प्रमाण एकसारखे वाढत आहे. ह्या देशी उद्योगघंथांस संरक्षण देण्याचे मार्गातील अडचणी दूर करण्याचे हेतूने हिंदुस्थान सरकारने १८९४ चा इंडियन टॅरिफ अॅक्ट बदलून घेतलेलाच आहे. ह्यामुळे आतां फिस्कल कमिशनच्या सूचनांनुसार एकाद्या घंथास संरक्षणास पात्र होण्याकरिता पूर्ण करावयाच्या अटी पार पाडणे लहानसहान घंथासहि शक्य झाले आहे. तेव्हा देशी दुय्यम घंथांशी अनिष्ट स्पर्धा करणाऱ्या परदेशी मालावर किमान मोठे परिमाण (अॅड व्हॅलोरम) जकात बसविण्यास अडचण येणार नाही. मुंबई येथील इंडियन इंडस्ट्रीज असोसिएशन व इंडियन मर्चंट्स चेंबर ही ह्याबाबत प्रयत्न करीत आहेत व हिंदुस्थान सरकार ह्या प्रश्नाकडे सहानुभूतिपूर्वक पाहिले, अशी आशा वाटण्यास जागा निर्माण झाली आहे.

टाटा कंपनीची बोनस वाटण्याची नवी योजना

आपल्या नफ्यांतील काही भाग, कामगारांस त्यांच्या उत्कृष्ट कामगिरीबद्दल बक्षीस देण्याची कित्येक कंपन्यांची पद्धत आहे टाटा आयर्न अॅन्ड स्टील कंपनीनेहि गेली तीन वर्षे ओळीने अशा रीतीने बोनस दिलेले आहे, व आपल्या नोकरवर्गास कंप-

नीच्या यशाचे वाटेकरी केलेले आहे. बोनसच्या पद्धतीस स्थापकपणा यावा ह्या हेतूने टाटा कंपनीने आता एक कायमची योजना आखली आहे.

डिव्हिडंडच्या रूपाने भागीदारास यावयाची रकम एक कोटि रुपयापेक्षा ज्यास्त भरली म्हणजे एका कोटीवरील प्रत्येक २५ लाख रुपयांमार्गे कंपनीच्या नोकरास अर्ध्या महिन्याचा पगार बक्षीस मिळावयाचा आहे ह्या वाटणीचे कोष्टक खालीलप्रमाणे होईल:—

भागीदारास वाटलेला नफा (लक्ष रु)	नोकरास मिळावयाचे बोनस
१०० ते १२५	३ महिन्याचा पगार
१२५ ते १५०	१ " "
१५० ते १७५	१ १/२ " "
१८५ ते २००	२ " "

इत्यादि.

बोनस आतांपर्यंत एका रकमेने देण्यांत येत असे ह्यापुढे, ५०० रुपयापेक्षा कमी दरमहा असणारास ते हप्त्यानी देण्यात येईल. हे हप्ते पुरे होण्यापूर्वी कामगार कामावरून गेला, तर शिलक बोनस त्यास देऊन टाकण्यात येईल ५०० रुपयावरील नोकराच्या बोनसची रकम ट्रस्टीजमार्फत कंपनीच्या भागांत गुंतविली जाईल व नोकर नोकरी सोडून जाताना हे भाग त्याचे नावाने वर्ग केले जातील अगर ते विकून त्याची रकम नोकराचे हवाली केली जाईल. भागावरील डिव्हिडंड नोकरास वेळोवेळ मिळत राहील. १९३७ सालाचे बोनस नुकतेच जाहीर झाले असून, कंपनीच्या नोकरास व कामगारास २० लक्ष रु मिळावयाचे आहेत. टाटा कंपनीने आखलेली ही वरील योजना चालक व नोकरवर्ग ह्यामध्ये सलोखा निर्माण करून, कंपनीचे भागीदारासहि जादा नफा मिळवून देईल आणि अशा रीतीने धंद्याची प्रगति घडवून राष्ट्रीय प्रगतीस सहायकारक होईल, अशी आशा आहे.

प्रस्थापित यशाच्या किंमतीची (गुडविल) चंचलता पेटंट औषधे तयार करून विकणाऱ्या कंपनीची चलती औषधाच्या लोकप्रियतेवर अवलंबून असते व ही लोकप्रियता संपादन करण्यास जाहिरातींवर बेसुमार खर्च करावा लागतो. औषधाची " गुडविल " हीच सहरहु कंपनीची मुख्य जिदगी असते. क्रुशन सॉल्ट कंपनीच्या भागाचे बाजारभावांत झालेल्या आदोलनाने ही गोष्ट स्पष्ट झाली आहे. ह्या कंपनीच्या २० शिलिंग दर्शनी किंमतीच्या भागाची किंमत गेल्या वर्षी ६० शिलिंगापर्यंत चढली होती, ती आतां ३२ १/२ शिलिंगावर उतरून ठेपली आहे कंपनीच्या मालाने लोकप्रियतेचे अत्युच्च शिखर गाठले असून, ह्यापुढे जाण्यास त्यास वाव नाही आणि वाढत्या प्रचाराचे मानाने नफ्याचे प्रमाण वाढण्याचा सभव नाही, असे अनुमान वरील आकड्यावरून सकुद्दर्शनी निघण्यासारखे आहे. विशिष्ट नावाची प्रसिद्धी कायम रहाण्यावर मालाचा स्वप व त्यांतून होणारा फायदा पुष्कळसा अवलंबून रहातो विशिष्ट मालास तशाच प्रकारच्या नुसत्या मालाची स्पर्धा सहन करावी लागते आणि ह्या चढाओढीत जो तगतो, त्याची गुडविल काही काळपर्यंत घसरली असली तरी ती पुन्हा सावरते.

The Willingdon College, Sangli.

Reopens for the new academic year on the 21st of June Registration of names has commenced on the 7th June. The college provides for both Arts and Science courses in the first two years, for B. A. degree courses, pass and honours, and for post-graduate instruction. About a hundred seats are available in the College Hostels. Healthy surroundings, cheapness and efficiency are the special features of the College.

The tuition fees are Rs. 60 per term, and the room rent per term per student is Rs. 12 for a double and Rs 15 for a single room. Boarding charges come to about Rs 12 p m. Further information can be had on application

Arrangements are made to secure accommodation for lady students in a well conducted hostel in Sangli.

D. G. KARVE,
Principal.

धी बँक ऑफ इंडिया लि.

[स्थापना— ७ सप्टेंबर १९०६]

उभारलेले भांडवल	...	...	रु	२,००,००,०००
घट्ट झालेले भांडवल	...	...	रु	१,००,००,०००
रिझर्व्ह फंड	..	..	रु.	१,०५,००,०००

मुख्य कचेरी—ओरिएण्टल बिल्डिंग्ज, मुंबई

शाखा—युलियन एक्सचेंज (शेस मेमन स्ट्रीट, मुंबई), वाड्रे (मुंबईनजीक), मलबार हिल (मुंबई), काळबादेवी (मुंबई), अहमदाबाद, अहमदाबाद-स्टेशन शाखा, कलकत्ता, कलकत्ता-बडाबझार, पुणे, पुणे शहर, राजकोट, सुरत, नागपूर सिटी.

लंडन एजन्ट्स—धी वेस्टमिन्सटर बँक लिमिटेड.

चाहू ठेवीवरील व्याजाचा दर

जानेवारी ते डिसेंबर अखेर दररोजच्या रु ३०० ते रु १,००,००० रकमेच्या चाहू ठेवीवर शेंकडा ३ टक्का व्याज दिले जाईल, परंतु एक लाखावरील रकमेच्या चाहू ठेवीवर स्पेशल व्याजाची आकारणी केली जाईल सहामाही अखेर व्याजाचा रकम ५ रु इतकी असल्याशिवाय व्याज दिले जाणार नाही कायम, धोडक्या मुदतीच्या व सेव्हिंग बँकेकडील ठेवी सुद्धा आम्ही ठेवून घेतो, व त्यावर व्याजाची योग्य आकारणी करतो; विशेष माहिती व नियम वगैरे अर्जांनी मागवावेत

शिवाय ट्रस्टी या नात्याने इतर जी कामे करावयाची ती करावी लागल्यास ती सुद्धा ही बँक करते. नियमांची माहिती अर्जांनी मागवावी शिवाय, सर्व प्रकारचे बँकेचे व्यवहार या बँकेमार्फत केले जातात

एजंट:— टी आर लालवाणी.

डॉ. जोशी म्हणजे जी. जी. ब्रदर्सची मलमे—त्वचा रोगांवर अत्यंत लवकर गुण देतात
इसनास १॥रु. गरिबास फुकट २८९ सदाशिव पुणे

दौंड पेटा सहकारी परिषद

पुणे जिल्हा को. इन्स्टिट्यूटच्या विद्यमाने केडगाव येथे दौंड पेटा सहकारी परिषद ता. १ जून, १९३७ रोजी रावसाहेब जाचक, बारामती, याचे अध्यक्षतेखाली भरली होती. परिषदेस सोसायट्याचे प्रतिनिधी, सेक्रेटरी व इतर निमंत्रित पाहुणे मंडळी वगैरे मिळून सुमारे १५० लोक हजर होते. त्यान श्री वाय आर दाते, आण्णासाहेब देवभानकर, बापुसाहेब भानू, पी व्ही कुळकर्णी, इगळे, मोकाशी, आबासाहेब सावत, शंकरराव इनामके, सुपरवायझर केडगाव, वगैरे मंडळी प्रामुख्याने दिसत होती मुंबईहून प्रॉ को इन्स्टिट्यूटचे सुपरिन्टेंडेंट श्री. तळपदे हेहि परिषदेस आले होते.

परिषदेस सुरुवात होण्याचे दृष्टीने इन्स्टिट्यूटचे प्रेसिडेंट श्री. दाते यांनी जमलेल्या सर्व मंडळींचे मन.पूर्वक स्वागत केले आपल्या स्वागतपर भाषणात, सहकारी चळवळीच्या हल्लीच्या परिस्थितीचे यथार्थ वर्णन करून हल्लीच्या दुष्काळी परिस्थितीतून पार पडण्यास या चळवळीचे सहाय हे किती उपयुक्त आहे, याची त्यांनी छाननी केली अध्यक्षाची निवड झाल्यावर व श्री. इगळे यांनी परिषदेस आलेले सदेश वाचून दाखविल्यानंतर अध्यक्ष, रावसाहेब एस टी जाचक, याचे भाषण झाले. सहकारी चळवळ ही स्वावलंबन, काटकसर, परस्पर सहाय ह्या तीन तत्वावर प्रामुख्याने उभारली गेली असून या तत्त्वानुसार सहकारी चळवळीचा उपयोग करून घेऊन आपली आर्थिक परिस्थिती सुधारणे किती आवश्यक आहे याचे त्यांनी दिग्दर्शन केले आपली ही चळवळ सरकारी आहे अशी भ्रामक कल्पना व समजूत झालेली आहे परंतु चळवळ लोकांची असून ती पूर्णपणे यशस्वी करण्याची जबाबदारी लोकांवर आहे हे आपण विसरून चालणार नाही; क या दृष्टीने आपण आपले पायावर उभे राहिले पाहिजे तरच या चळवळीचे सारे मर्म आपणास कळले असे होईल, असे ते म्हणाले. परिषदांमुळे एका विचार व सघसक्तीच्या जोरावर काम करण्याची सवय होते व मनावर तसेच परिणाम होतात इन्स्टिट्यूट-कडून होत असलेले प्रयत्न स्तुतीस सर्वथैव पात्र आहेत हे सांगून याबद्दल त्यांनी समाधान व्यक्त केले

याप्रमाणे भाषण झाल्यानंतर दुष्काळी परिस्थितीमुळे सोसायट्याच्या वसुलावर झालेला परिणाम व त्या दृष्टीने चालू वसुलाचे व नवीन कर्जे देण्याबाबतचे धोरण, सोसायट्याच्या ताब्यात आलेल्या जमिनीची विल्हेवाट लावण्यासंबंधी योजना, लॅंडमार्गेज बँकेने सोसायट्याच्या सभासदांना कर्जे देताना ठेवण्याचे धोरण, दौंड पेठ्याकरिता सहकारी खरेदीविक्री संघ स्थापन करणे, सोसायट्याच्या सभासदाकरिता तीन वर्षे मुदतीने साधारण क्रेडीट मजूर करून देण्याबाबतची नवीन योजना, कोठागच्या योजनेचा फायदा सर्व शेतकरी बंधूंना मिळण्याबाबत बँकेने वाक्याची सवलत, सोसायट्यांनी सहकारी शिक्षण घेतलेलेच सेक्रेटरी नेमणे वगैरेबाबत महत्त्वाचे विषयावर सांगोपांग चर्चा होऊन ठराव पास झाले

श्री दाते, भानू, देवभानकर, कुळकर्णी, मोकाशी, इगळे, डी ए सावत, इनामके वगैरे मंडळींनी चर्चेत प्रामुख्याने भाग घेतला होता

येथेप्रमाणे ठरावाचे काम झाल्यावर, अध्यक्षांनी समारोपा-दाखल भाषण केले नंतर श्री. भा. डे. देवभानकर, ऑन. सेक्रेटरी, यांनी आभारप्रदर्शक भाषण करून आपले भाषणांत सहकारी चळवळीसंबंधी लोकांची कर्तव्ये काय आहेत याचेहि खुलासेवार विवेचन केले.

ही परिषद यशस्वी करण्यांत केडगाव युनिअनची इन्स्टिट्यूटला फार मदत झाली.

सहकारी शिक्षणाचा उजळणी वर्ग

पुणे जिल्हा को इन्स्टिट्यूटच्या विद्यमाने पुरंदर तालुक्यातील सर्व सहकारी पतपेठ्यांच्या सेक्रेटरीजकरिता ता ३ जून १९३७ पासून सहकारी शिक्षणाचा उजळणी वर्ग (रिफ्रे-शर्स क्लासेस) मु. सासवड येथे माळी समाज सभागृहात भरविण्यात आले होते या वर्गाचा उद्घाटन सुमारे श्री. टिळेकर (चेअरमन पुरंदर तालुका सु. युनियन) याचे हस्ते करण्यात आला क्लासचा सर्व सोसायट्यांच्या सेक्रेटरींनी फायदा घेतला सहकारी सोसायट्यांच्या कारभारास आवश्यक अशा विषयांवर दररोज सरासरीने ४-५ तास व्याख्याने देण्यांत आली असून श्री वाय आर दाते, श्री. चितळे, श्री. कामत वकील सासवड, श्री पाडव, रा इगळे, रा गाधी सुपरवायझर वगैरे मंडळींनीही भाग घेतला होता. सेक्रेटरींच्या कामकाजात व्यावहारिक अडी-अडचणींची नोंद घेऊन त्यावर शेवटी चर्चा व विचारविनिमय करण्यात आला.

ता ६ जून, १९३७ रोजी सायकाळी क्लासचा समारोपसम-रभ श्री वाय आर, दाते याचे अध्यक्षतेखाली झाला.

पुणे जिल्हा सहकारी लॅंड मार्गेज बँक लि

वरील बँकेकडे म. १९३७ अखेर एकूण ५३ लक्ष रुपये मागणीचे ३१७ कर्जाचे अर्ज आले, त्यापैकी ८५ अर्ज बोर्डांनी नामजूर केले आहेत. प्रांतिक सहकारी लॅंड मार्गेज बँकेने १३ लक्ष रुपयांची कर्जे मजूर केलेली असून ७८ अर्जदारास ९० हजार ६. आजनागायत वाटलेले आहेत

लॉर्ड रे इंडस्ट्रियल म्युझियम, पुणे.

मि सी. ई. अंटकिन, आय. एस ई, सुपरिंटेंडिंग एजिनियर, डेकन इरिगेशन सर्व्हिस, यांनी निरा नदीच्या कालव्याचा व पाटवधाच्याचा भौगोलिक नैसर्गिक रचना दाखविणारा प्रदेशाचा नमुना लॉर्ड रे इंडस्ट्रियल म्युझियम पुणे या संस्थेच्या सग्रहाल-यांत आणून मांडिला आहे हा नमुना मि एन् एस. जोशी, बाबे एजिनियरिंग सर्व्हिस, यांनी तयार केलेला आहे हा नमुना फार उद्बोधक व महाराष्ट्राच्या दृष्टीने भारी महत्त्वाचा आहे या नकाशाने महाराष्ट्राच्या एका आर्थिकदृष्ट्या फार उपयुक्त विभागाची माहिती करून दिलेली आहे निरा नदी, तिचे पाट-बंधारे व कालवे यांची व या नमुन्यासंबंधीची माहिती शाळा-कॉले-जातील विद्यार्थ्यांस अगाऊ सूचना देऊन वर्ग आल्यास व इतर कोणासहि श्री जोशी यांनी स्वतः हजर राहून समजावून सांगण्याचीहि व्यवस्था केलेली आहे.

औद्योगिक दिनांत भाग घेणाऱ्या संस्था

[पुणे येथे ता. १ जून, १९३७ रोजी प्रो वा गो. काळे यांचे अध्यक्षतेखाली औद्योगिक दिन पाळण्यांत आला, त्यांत भाग घेणाऱ्या काहीं संस्थांची सक्षिप्त माहिती येथे दिली आहे उरलेल्या संस्थांची माहिती मागाहून देण्यांत येईल]

झारापकर टेलरिंग कॉलेज

मध्यम वर्गीतील तरुणांना शिवण व कर्तन कलेचे शिक्षण पाश्चिमात्य पद्धतीनें अल्प मोबदल्यांत देता यावे ह्या हेतूनें झारापकर बंधूंनी सन १९३३ साली या संस्थेची स्थापना केली. सध्या कॉलेजमध्ये ८० विद्यार्थी असून निरनिराळ्या भाषातून शिक्षण देणारे आठ शिक्षक आहेत. संस्थेत हिंदुस्थानातील सर्व प्रमुख भागांतून विद्यार्थी शिक्षण घेण्यास येतात

संस्थेचे व्हाइस प्रिन्सिपॉल, श्री गोविंदराव झारापकर, यांनी प्रत्यक्ष लढन येथे जाऊन या कलेचा फर्स्ट क्लास बुद्ध आनर्सचा डिप्लोमा मिळविला आहे या कॉलेजमधून लढन येथील टेलर अन्ड कटर अॅकॅडमीचे डिप्लोमा दिले जातात. या कॉलेजला मुंबई सरकारने मान्यता दिली असून परिक्षेत यशस्वी झालेल्या विद्यार्थ्यांना सरकारी सर्टिफिकेट्स दिली जातात संस्थेतील बहुतेक सर्व शिक्षक लढन डिप्लोमा होल्डर असून या कलेत त्यांनी अत्यंत प्राविण्य मिळविले आहे. ही संस्था अत्यंत अल्पावधीत भरभराटीस आली असून हिंदुस्थानातील एक आदर्श संस्था झाली आहे

डॉ. बी. आर. गुणे यांचे 'धी स्पेसिफिक होम'

डॉ. बी. आर. गुणे यांनी १९०२ सालापासून १९२५ पर्यंत फोटोग्राफर या नात्याने काम केले. या कलेत त्यांनी युरोपियन फोटोग्राफर्सवर चांगलाच जय मिळविला. त्यांनी वरील अवधीत साधारण एक लाख रुपये मिळविले व ते औषधांच्या सशोधनांत खर्च करून व वीस, बीस तास काम करून दरिया खोऱ्या, नारू, झटके येणे, डोकें-डुली, मलेरिया यांवर आजपर्यंत जे शोध लागले नव्हते असे अप्रतिम शोध काढिले त्याच्या औषधांबद्दल मोठमोठे सरकारी अधिकारी तसेच डॉ. कुतकपट्टी, श्री. सुभाषचंद्र, यांच्यासारख्या विद्वानांची सर्टिफिकेट्स आहेत यांचे औषधे हिंदुस्थानभर सपली जातात

विणकर औद्योगिक सहकारी मंडळ

मुंबई इलाख्यांत हातमागाचा धदा हा प्रचीन व घरगुती असा धदा आहे. मुंबई सरकारच्या डिपार्टमेंट ऑफ इंडस्ट्रीज या स्वात्याने वरील विणकर सहकारी मंडळ स्थापले असून कोष्टी लोकांस अ प किंमतीत व हफ्त्याने आधुनिक यंत्रे देण्यांत येतात, तसेच त्याच्याकडून कच्चा माल पक्का करून घेण्यांत येतो अशा रीतीने त्यांना उद्योगधदा मिळतो, शिवाय विणकरी व इतर मंडळीस या कलेतील सहा देण्यांत येतो. वरील संस्थेने स्तुत्य कामगिरी चालविली आहे.

कॅ. नार्डक यांची प्रीमीयर टेलरिंग कंपनी

पुण्यात ज्या उत्कृष्ट शिवण कामाच्या संस्था आहेत त्यांत कॅ नार्डक यांचा प्रामुख्याने उल्लेख करावा लागेल या कंपनीचे

मालक-श्री. नार्डक हे तरुण व या कलेत पाश्चिमात्य पद्धतीचे शिक्षण घेऊन पूर्ण वाकबगार झालेले आहेत यांनी बरेच विद्यार्थी शिकवून तयार केले आहेत. सुशिक्षित मंडळींनी एक वेळ याचे कडील शिडाईचा जरूर अनुभव घ्यावा.

निवडक बाजारभाव

सरकारी कर्जरोखे

बँक रेट (२८ नोव्हेंबर १९३५ पासून)	%
१% करमाफ लोन (१९४५-५५)	११९-६
१% (१९३९-४४) लोन	१०५-६
४% लांब मुदत (१९५५-६०)	११७-१०
४% १९४३	१०७-०
१% बिगमुदत	९५-८
९% १९४७-५०	१०६-०
९% १९४८-५२	१००-०

निमसरकारी रोखे

४% पोर्ट ट्रस्ट (बिगर गॅरंटी व लांब मुदत)	१०८-०
४% मुंबई म्युनिसिपल (लांब मुदत)	१०८-०
४% मुंबई सिटी इन्व्हेस्टमेंट ट्रस्ट बॉण्ड (७० वर्षे मुदत)	१०७-०
४% म्हेसुर कर्ज (१९५३-६३)	११०-८
४% म्हेसुर (१९५५)	१२२-०

मंडळ्यांचे भाग

बँका

बँक ऑफ इंडिया- (भाग १०० चा, पैकी ५० रु. भरले व १०% डिव्हिडंड)	१३७-०
बँक ऑफ बडोदा (१०० पैकी ५० रु. भरले व १०% डिव्हिडंड)	११०-८
सेंट्रल बँक ऑफ इंडिया (५० पैकी २५ रु. भरले व ६% डिव्हि.)	३२-०
पॅरिअल बँक (५०० रु., १२% डिव्हि.)	१५३१-८
रिझर्व बँक (१०० रु चा भाग ३३% डिव्हि.)	१२६-१२

रेल्वज

बँक-बाराभती (१०० रु चा भाग, डिव्हि. ४३%)	१०३-०
गोचोरा-जाम्नेर (१०० रु चा भाग, डिव्हि. ४३%)	१७-०
महमदाबाद-प्रातज (५०० रु. चा भाग, डिव्हि. १०, बोनस ६ रु ४ आ.)	९१०-०

वीज

बॉम्बे ट्रॅन्वे (ऑर्डि. भाग ५० रु. डिव्हि १३%)	१५१-४
दराची (१०० रु. चा भाग, डिव्हि. ९%)	२७७-८
पुणे इलेक्ट्रिक (१०० रु. चा भाग, डिव्हि. ९%)	२८५-०
शटा पॉवर (१,००० रु. ऑर्डि. डिव्हि. ५३%)	१३४७-८
शटा पॉवर (१,००० रु प्रेफरन्स, डिव्हि. ७३%)	१५४२-८

इतर

शटा आयर्न (१५० रु. प्रेफरन्स डिव्हि. ६%)	१९१-०
शटा आयर्न (१०० रु. प्रेफरन्स, १७ रु. ८ आ)	१६४ ८
शटा आयर्न (७५ रु ऑर्डि. रु. ६)	३१७-८
शटा आयर्न (३० रु डिफर्ड रु. ७ आ. ८)	१३७०-०

सोने-चांदी

सोने (मिंट) प्रत्येक तोळ्यास	१०-६-०
चांदी (मिंट) प्रत्येक १०० तोळ्यास	५१-१३-०

त्वरा करा

जेवणाची उत्तम सोय

न्यू प्रभाकराश्रम

नांचे नोंदवा

महिन्यांतून ४ फीरदस

गिरण्यांतिल मजुरांची परिस्थिति

मुंबई इलाख्याच्या लेबर ऑफिसने इलाख्यातील कपास, रेशीम, लोकर, इत्यादि सर्व तऱ्हेच्या कापडाच्या गिरण्यातील कामगारांची मजुरी, त्यांचे कामाचे तास, इत्यादि विषयी माहिती जमा करून संकलित केली, ती रिपोर्टाचे रूपाने नुकतीच प्रकाशित झाली आहे. १९३४ सालीं सुरू केलेली ही चौकशी नुकतीच पुरी झाली आहे. चौकशी क्षेत्रांतील शेकडा ९८ इतके कामगार कपासकापडाच्या गिरण्यात कामावर आहेत, ह्या दृष्टीने इतर गिरण्याचे, चौकशीच्या दृष्टीने, महत्त्व विशेष मोठे नाही. चौकशीत अंतर्भूत असलेल्या २,६१,२२५ मजुरांत ८२ टक्के पुरुष व १७.५ टक्के स्त्रिया असे प्रमाण पडते. मुलाची संख्या फक्त १,०२८ आहे. सोलापूर व खानदेश येथील गिरण्यातच त्यातील बहुतेक मुले कामावर आहेत.

गिरण्यात मजुरांची भरती करण्याचे काम मुख्यतः जॉबर मार्फत केले जाते विशेषतः अहमदाबाद येथे ही पद्धति प्रचलित आहे. मुंबईमधील गिरण्यांनी जॉबरचा सर्वसत्ताधिकार कमी करण्याचा प्रयत्न चालविला आहे. जागा कमी झाल्यास, नोंदलेल्या मजुरास कामावर घेण्याचे धोरण त्यांनी अगिकारले आहे

कापडाच्या गिरण्यामध्ये मजुरीचे बाबतीत एकवाक्यता आढळून येत नाही. वेगवेगळ्या शहरातच फक्त नव्हे, तर एकाच शहरातील निरनिराळ्या गिरण्यात एकाच कामाबद्दल वेगवेगळे वेतन देण्यात येते. वक्तशीरपणाकरिता अहमदाबाद येथे काही ठिकाणी बोनस देण्याची पद्धति आहे. वरिष्ठ दर्जाच्या नोकरा-स्वेरीज इतरास पगारी रजा देण्याची व्यवस्था बहुतेक कोणत्याच गिरणीत नाही.

सबध इलाख्यात मिळून गिरणी मालकांनी मजुराकरिता १३,१९८ खोल्या बांधून दिलेल्या आहेत ससून कपनीने गिरणी कामगारास ताजे अन्न मूळ किंमतीस मिळण्याची व्यवस्था केली आहे गरीब स्त्री-कामगाराकरिता त्यांनी वसतिगृह चालविले असून, तेथे दर माणशी दरमहा फक्त ६ रु. सर्व येतो. लहान मुलाचे, वयोमानाप्रमाणे, १ ते २ रु घेतले जातात. मुंबई व सोलापूर येथील गिरण्यांनी मजुरांच्या वैयक्तिक गरजाकडे लक्ष पुरविले आहे परंतु अहमदाबाद ह्या बाबतीत मागसलेले आहे. कामगारांच्या व त्यांच्या मुलांच्या शिक्षणाची मात्र सर्वच ठिकाणी आबाळ होत आहे.

बिहार प्रातातील स्त्री-मजूर

कोळशाच्या साणीमध्ये काम करण्यास स्त्री-मजुरांना १ जुलै, १९३७ पासून बंदी करण्यात आली असल्याकारणाने, रिकाम्या होणाऱ्या स्त्रियांस काम पुरविण्याचा बिकट प्रश्न बिहार प्रातापुढे उभा आहे हिंदुस्थान सरकारच्या हातमागाचे धंधाबाबतच्या देणगीचा विनियोग सदरहु स्त्रियांस काम पुरविण्याकडे करावा, ही बिहार प्रातिक सरकारची सूचना मध्यवर्ती सरकारास ग्राह्य वाटत नाही नवीन रस्ते करण्याचे काम काढून स्त्री मजुरांना काम घावे म्हटले तर आपल्या कुटुंबापासून दूर जाऊन काम करण्याची स्त्रियांची तयारी नाही.

करडीचा प्रतिस्पर्धी सूर्यफुल

हिंदुस्थानांत करडीचे सालीना उत्पादन सुमारे १३ लक्ष टन आहे व त्यातील बराच मोठा भाग आजपर्यंत निर्गत होत असे. आता राशियामध्ये सूर्यफुलाची लागवड मोठ्या प्रमाणावर होऊ लागली असल्याकारणाने, हिंदी मालास युरोपमध्ये पूर्वीप्रमाणे मागणी येत नाही.

S. T. C. CLASS

Camp Education Society, Poona 1.
(RECOGNISED BY THE DEPARTMENT OF EDUCATION)
For Teachers & Freshers

The class starts work on 21st June 1937
Efficient staff & expert guidance.

Apply for prospectus to the Secretary.

P K ATRE,

B. A., B. T., T. D. (Lond),
Principal.

श्री
**टिळक महाराष्ट्र विद्यापीठास जोडलेले,
आयुर्वेदाचे उच्च शिक्षण देणारे
आयुर्वेद महाविद्यालय, पुणे**

उन्हाळ्याच्या सुट्टीनंतर ता २५ जून १९३७ पासून सुरू होईल प्रवेश परीक्षा (Matriculation) पास असलेल्या विद्यार्थ्यांना प्रवेश मिळेल अभ्यासक्रम चांग वर्यांचा संपूर्ण आयुर्वेदाच्या शिक्षणाबरोबर पाश्चात्य वैयक्तिक शिक्षण मिळते प्रत्यक्ष शिक्षणाच्या सर्वांत अधिक व उत्कृष्ट सोयी आहेत प्रत्यक्ष शिक्षणाच्या सस्थाः—

- (१) ताराचंद रामनाथ धर्मार्थ आयुर्वेदिक हॉस्पिटलः—यामध्ये ४० राहत्या रोग्यांची सोय असून बाहेरून औषधास येणाऱ्या रोग्यांची संख्या रोज २०० वर असते. शास्त्रकर्माची उत्तम सोय असून दरसाल ५०० च्यावर महत्त्वाची शास्त्रकर्मे होतात सर्व मुंबई इलाख्यात हे एकच व नमुनेदार आयुर्वेदीय रुग्णालय असून यामध्ये विद्यार्थ्यांच्या रोग-निदान-चिकित्सा व शास्त्रकर्मे या विषयांच्या प्रत्यक्ष शिक्षणाची चांगली सोय आहे
- (२) सूतिका गृहः—सध्या ही व्यवस्था अल्प प्रमाणांत असून ११२ महिन्यात १० सूतिकांची सोय करण्यात येणार आहे यामुळे विद्यार्थ्यांना प्रसूतिकर्माचे प्रत्यक्ष शिक्षणाची उत्तम सोय होईल
- (३) आयुर्वेद रसशाळा पुणे लिमिटेडः—हा कारखाना लिमिटेड केल्यापासून औषध निर्माण करण्याचे काम फारच मोठ्या प्रमाणावर चालते येथे विद्यार्थ्यांना सर्व औषध शास्त्रोक्त पद्धतीने तयार करण्याचे शिक्षण मिळते
- (४) शवच्छेदन-शालाः—ही शाला सर्वांत मोठ्या प्रमाणावर असल्यामुळे येथे विद्यार्थ्यांना शवच्छेदनाचे शिक्षण भरपूर मिळण्याची सोय आहे याशिवाय प्रयोग-शाला, वनस्पति सग्रह, इत्यादि सर्व सोयी आहेत.

साविस्तर माहितीसाठी ०२ ची तिकिटें पाठवावीत.
नवीन विद्यार्थ्यांनी ता २० जूनपर्यंत ५ रु. प्रवेश-फीसह अर्ज पाठवावेत
पत्ताः—आयुर्वेद महाविद्यालय, } पु ग नानल
२९७ सदाशिव, पुणे २ } अधिपति

फाळणी दरसाल इतले नवे म्हणून आमचे इच्छा गर्भे सभच औषध घ्या व संततिनिधमन करा. औषध बद्द केले की, मुले होतात महिन्यातून एकदाच घ्यावे लागते वर्षभर पुराणाच्या औषधाची किंमत रु ५ ट. स. नि गट्टे फिजीशियन, खाडवा सी. पी

मि. जॉन डी. रॉकफेलर

अमेरिकेंतील सुप्रसिद्ध कोट्याधीश, मि. रॉकफेलर, हे आपल्या वयाच्या ९७ व्या वर्षी मरण पावल्याचें वृत्त गेल्या महिन्यात प्रसिद्ध झालेंच आहे. दीर्घायुष्यामुळेच केवळ त्यास आपलें नाव जगात सन्माननीय करतां आलें, कारण वयाच्या ७५ व्या वर्षी त्यांच्या इतका तिरस्कारणीय पुरुष अवघ्या अमेरिकेंत दुसरा कोणी नव्हता ! मि. रॉकफेलर ह्याच्या प्रचंड धर्मादाय देणग्या-मुळें त्यास लोकप्रियता प्राप्त झाली, ती त्याच्या ९० व्या वर्षी ! प्रतिस्पर्धीस चीत करताना त्यांनीं मार्गेंपुढें कधीच पाहिलें नाहीं व ह्याबद्दल त्यांच्या कपर्नास एकदा ८ कोटि रुपये दडहि झाला होता पेट्रोल शुद्ध करून विकणारी स्टॅण्डर्ड ऑईल कंपनी त्यांनींच निर्माण केली आपल्या आयुष्यांत त्यांनीं सुमारे २०० कोटि रुपयांच्या देणग्या दिल्या, त्यांचा विनियोग अखिल मानवजातीच्या हिताकडे व्हावा, अशी त्यांची योजना आहे. सार्वजनिक कार्यांत त्यांनीं फारसा भाग घेतला नाहीं व त्याचे वैयक्तिक चरित्राची माहिती कोणासच नाहीं ते स्वस्त किंमतीचे कपडे वापरत असत व एकाद्या गरीब कारकुनाप्रमाणें रहात. त्यास अग्निमायाची काय-मची व्यथा होती. ग्रेटब्रिटनमधील केंब्रिज विश्वविद्यालयास आजपर्यंत मिळालेल्या देणगींत मि. रॉकफेलर ह्यांच्या देणगीचा नंबर अगदी वर लागतो.

स्वल्प ह्याजाजानें कर्ज मिळवा

स्वदेशी ध्यांना उत्तेजन देऊन त्यांची योग्य जोपासना करण्यास व स्वतःच्याहि फायद्यासाठी कपनीचें लोन सर्टिफिकेट घेण्यास आजच रु २५, किंवा प्रथम ६०८ व दरमहा ३ प्रमाणें पुढें १८ भरून १०० ते ५००० कर्ज, अगर कर्ज नको असल्यास रु ५ ते १०० रोख मिळवा तसेंच स्पेशल लोन घेऊन निकड्याच्या गरजा भागवा या इन्व्हेस्टमेंटमध्ये रोख रकमा मिळविणें किती फायद्याचें होईल याचाहि विचार करा प्रास्पेक्टस व एजन्सीसाठी २ आप्याची त्रिकेट पाठवून लिहा अगर भेटा

दि हिंदुस्थान इंडस्ट्रियल कंपनी, लि.

हेड ऑफिस:—गिरगांव, मुंबई

ब्रँच:—लक्ष्मी रोड, काकाकुवा मॅन्शन समोर, पुणे न २

दुसऱ्याची सही करण्याचा धवा

दुसऱ्याची खोटी सही करणें हा गुन्हा आहे. पण त्याच्या सांगण्यावरून व त्याच्या सोयीसाठी त्याची सही पत्रावर हुबेहूब उठवण्याचें काम करणारे कुशल "सह्याजी" अमेरिकेंत प्रतिष्ठित-पणानें चागलें उत्पन्न मिळवतात कांहीं लोकास शेकडो, हजारो पत्रावर सहा करणाऱ्यांचे कारण पडत असतें आणि तें काम छपील किंवा रबरी शिक्क्याच्या सहीनें भागण्यासारखें नसतें. पत्र टाइपरायटरवर उठवलेलें असलें तरी दस्तुर खुद्द असल्या-वाचून त्यात आपलेपणाचा व स्नेहभावाचा गुण उतरत नाहीं. कोणत्याहि सहीची नकळ बरोबर उठवणारे हुशार कलावंत पदवी ठेवून काहीं मंडळ्यां अमेरिकेंत आपल्या गिन्हाइकांची सहाविषयीची गरज भागवतात एक अत्यंत हुषार "सह्याजी" दर तासास सहाशे सहा उत्कृष्ट रीतीनें करतो.

घरे बांधण्यासाठी कर्ज देणाऱ्या ब्रिटिश मंडळ्या

मध्यम स्थितीतल्या लोकास स्वतःच्या मालकीचीं घरे विकत घेण्यासाठी कर्ज देणाऱ्या मंडळ्यांचे व्यवहार इंग्लंडमध्ये फार मोठ्या प्रमाणावर चालतात हॅलेफॅक्स बिल्डिंग सोसायटीस दिलेल्या कर्जाची एकूण रकम सुमारे १२० कोटि रुपये असून कर्ज घेणाराची सरल्या २३ लक्ष आहे. ह्यापैकी १३ लक्ष लोकांचे प्रत्येक कर्ज सरासरीनें सुमारे ६३ हजार रुपये आहे.

दि साऊंड बँकिंग कॉर्पोरेशन लि.

[स्थापना सन १९३५]

९३१ लक्ष्मीरोड, पुणे शहर

कामाची वेळ—

दररोज सकाळीं १० ते ३, शनिवारी १० ते १

चाळू ठेवी द सा द शें २ टक्के व्याजानें स्वीकारल्या जातात.

सेविंग बँक ठेवीवर द सा द शें. ३ टक्के व्याज दिलें जातें

मुदतीच्या ठेवी ३ महिन्यांपासून ३ वर्षेपर्यंत स्वीकारल्या जातात व्याजाचे दरानुसार बँकेकडे चौकशी करावी.

कर्ज. सोने, चांदी सरकारी रोखे, वगैरे तारणावर रकमा दिल्या जातात

मॅनेजिंग एजंट्स.

दि बँक ऑफ महाराष्ट्र लि.

अधिकृत भांडवल १०,००,०००

खपलेलें भांडवल २,१४,३५०

विक्रीस काढलेलें भांडवल ५,००,०००

वसूल झालेलें भांडवल १,०७,०३५

सर्व प्रकारचे बँकिंगचे व्यवहार केले जातात. सेविंगज सात्यावर चेक्स काढता येतात. या बँकेवरील चेक मुंबईला सेंट्रल बँक ऑफ इंडिया लि मार्फत कमिशन शिवाय वसूल केले जातात बँकेचे नियम, व्याजाचे दर व शेअर-बद्दल बँकेकडे चौकशी करावी

काकाकुवा मॅन्शन, लक्ष्मीरोड, पुणे २.

M. V. GOKHALE,

मॅनेजर.

प्रांतिक फंडनवीसांची परिषद

मुंबई इलाख्याचे फंडनवीस, श्री जमनादास मेहता, ह्याच्या पुरस्काराने हिंदी स्वायत्त प्रांताच्या हंगामी प्रधान मंडळातील फंडनवीसांची एक परिषद मुंबई येथे गेल्या आठवड्यात भरली होती परिषदेस पाच प्रांताचे प्रतिनिधी हजर होते. मुंबई इलाख्याचे मुख्य प्रधान, सर धनजीशहा कूपर, ह्यांनी परिषदेचे उद्घाटन करून मुंबईच्या गव्हर्नरचा सदेश वाचून दाखविला व नंतर श्री मेहता ह्यांच्या अध्यक्षतेखाली परिषदेचे काम सुरू झाले. ते आयल्या प्रास्तविक भाषणांत म्हणाले.—

श्री जमनादास मेहता यांचे भाषण

“प्रांतीवरील कर, जकात, आगपेठ्या, मीठ, साखर, इत्यादींवरील कर, ह्या वाढत्या उत्पन्नाच्या सर्व बाबी मध्यवर्ती सरकारने स्वतःकडे राखून ठेवल्या आहेत प्रांताच्या वाटणीस फलदायी कर आलेले नाहीत. काटकसर, प्रांतीवरील करात भागोदारी, कर्जउभारणी व नवीन कराची आकारणी ह्या चार मार्गांनी प्रांतिक सरकारास उत्पन्न वाढविता येणे शक्य आहे.

गेलीं कांहीं वर्षे काटकसरीच्या मार्गाचा अवलंब करण्यातच गेलीं असल्याने आता जास्त बचत करता येण्याची फारशी आशा नाही प्रांतीवरील कराची मध्यम व प्रांतिक सरकारामधील वाटणी कायम झाली असल्याने, उत्पन्नाचा तोहि मार्ग सुटला आहे प्रांतांनी नवीन कर्ज उभारण्याच्या मार्गांत अनेक अडचणी असल्याने, कर्ज उभारून कांहीं योजना पार पाडव्या किंवा नाही, हा प्रश्नच उपस्थित करणे कठीण झाले आहे तेव्हा नवीन कर बसविणे, हा एकच मार्ग शिल्लक रहातो.”

परिषदेची फलश्रुति

परिषदेमध्ये, करवाढीसबधी तपशीलवार चर्चा करण्यात आली परंतु त्या संबधत प्रांताप्रांतामध्ये एकवाक्यता आढळली नाही. आसामसारख्या प्रांतामध्ये करवाढीस योग्य अशी चहाखेरीज एकहि बाब नाही, तर मुंबई इलाख्यात अनेक गोष्टींवर जादा कर बसविणे शक्य आहे हिदुस्थान सरकारने वाढत्या उत्पन्नाच्या सर्व बाबी स्वतःकडे राखून ठेवल्या याबद्दल परिषदेमध्ये तीव्र असमाधान व्यक्त झाले. प्रांतिक सरकारच्या ताब्यातील कराच्या बाबींचा विचार केला, तेव्हा प्रतिनिधींना असे आढळून आले की स्थानिक स्वराज्य सस्थाचे मर्यादेवर अतिक्रमण केल्याखेरीज उत्पन्नात वाढ करता येणे अशक्य आहे म्हणजे, आज प्रांतिक सरकारे जी तक्रार मध्यवर्ती सरकाराविषयी करतात तीच तक्रार त्यांस स्थानिक स्वराज्य सस्थाकडून ऐकावी लागेल, हे परिषदेमधील प्रतिनिधींना स्पष्ट दिसू लागले परिषदेचे अखेर निश्चित असे काहीच ठरले नाही आणि वाढत्या उत्पन्नाची दहावारा सदरे चर्चेला गेली तरी त्याबाबत निर्णयात्मक विचार कोणत्याच प्रतिनिधीने व्यक्त केले नाहीत अशा निराशजनक रीतीने ह्या परिषदेची समाप्ती झाली नव्या राज्यघटनेमधील प्रांतिक स्वायत्ततेच्या मार्गातील पैशाची अडचण किती तीव्र स्वरूपाची आहे, हे मात्र परिषदेमुळे सिद्ध झाले मुंबई शहरात व इलाख्यात आयात होणाऱ्या कपाशीवर पट्टी बसविण्याचा आपला निश्चय श्री. जमनादास मेहता ह्यांनी जाहीर केला.

सोन्याचा भाव कायम रहाणार !

सोन्याचा भाव उतरणार नाही, असे आपले मत जनरल स्मट्स ह्यांनी जाहीर केले आहे.

इनकम-टॅक्स कायदा वरचेवर बदलत आहे तरी इनकम-टॅक्स भरण्यात कायदेशीर रीत्या बचत करण्यासाठी

बी. एल. ठोसर, पब्लिक अकौंटंट

यांचेकडेच आपले काम सोपवा

पत्ता:—१५५, रविवार पेठ, सोन्याभारुतीसमोर, पुणे.

रेड ऑफिस.—४९५-९७ काळबा देवी रोड, मुंबई २

विक्रीस तयार

विक्षिप्त राव [दुसरी आवृत्ति

लेखक:—प्रो वा. गो काळे

एका कार्की फार प्रसिद्धी पावलेले हे तीन अर्की महसन फत लोकायहास्तव छापून प्रसिद्ध केले आहे ' विक्षिप्त राव ' महसनाची ही दुसरी आवृत्ति अठ्ठावीस वर्षांनी प्रसिद्ध करण्याचा योग आला आहे हे महसन खोपूत्रविरहित असल्याने शाळामधून ते करण्याच फार उपयुक्त आहे किंमत फक्त १० आणे

CONFIDENCE

is a worth-while asset in business building The success that has attained Hindusthan's efforts to serve the public has its origin in public confidence, its

YEARS OF

Efficient Management, Fair Dealings, Prompt Settlement of Claims, Liberal Terms, Enterprize, Judicious Reserves, Sound Investments, Huge Assets and Useful Service

HAS CREATED

PUBLIC CONFIDENCE

The following figures will convince you .

NEW BUSINESS

Last year

Exceeds

2 CRORES & 50 LAKHS

BONUS

PER THOUSAND PER YEAR

On Endowment Rs 23 | On Whole Life Rs. 20

HINDUSTHAN

Co-operative Insurance Society, Ltd.

(ESTD 1907)

Branches Bombay, Madras, Delhi, Patna, Lahore, Luoknow, Dacca.

Offices throughout India & the East

S. C. MAJUMDAR, MANAGER Bombay Branch.

POONA OFFICE — 180, Budhwar Peth.

डेकन इन्स्टिट्यूट ऑफ कॉमर्स, पुणे

ही संस्था सन १९१८ साली स्थापन झाली सन १९१८ सालापासून आजपर्यंत सतत १९ वर्षे व्यापारी शिक्षणाचे कार्य या संस्थेने केले आहे. महाराष्ट्रायास व्यापारी शिक्षणाची दिशा दाखवून अशा शिक्षणाची आवड उत्पन्न करण्याचे बरेचसे श्रेय या संस्थेस आहे.

एकंदर अभ्यासक्रम दोन वर्षांचा असून त्यात मुख्यतः पुढील विषय येतात. देशी व इंग्रजी पद्धतीचा जमाखर्च, व्यापारी कायदा, लिमिटेड कंपन्यांच्या सेक्रेटरीची कामे, हिशेबतपासणी-शास्त्र, बँकेच्या व्यवहाराची माहिती, व्यापारोपयोगी पत्रव्यवहार

संपूर्ण कोर्स पूर्ण करणारा विद्यार्थी इंडियन मर्चंट्स चेंबरच्या डि कॉम डिप्लोमा परीक्षा व कार्पोरेशन ऑफ अकौंटंट्सच्या ए सी. आर. ओ. अशा दोन्ही परीक्षांस बसू शकतो.

या खेरीज, शॉर्ट हँड व ट्राईपरायटिंग शिकविण्याचीहि सोय केलेली आहे.

या संस्थेतून आतापर्यंत जे विद्यार्थी निरनिराळ्या व्यापार-विषयांचे शिक्षण घेऊन गेले त्यापैकी काहीजण स्वतंत्र घद्यात पदले व पुष्कळसे जॉइंट स्टॉक व को-ऑपरेटिव्ह बँका, म्युनि-सिपालिट्या, न्यूजपेपर ऑफिसिस, इन्शुरन्स कंपन्या, इले-क्ट्रिक सप्लाय कंपन्या व इतर व्यापारी संस्था यामधून नोकरी करीत आहेत येथे शिक्षण घेऊन गेलेल्या विद्यार्थ्यांत मॅट्रिक, अडरमॅज्युएट, मॅज्युएट असा शिक्षणक्रम पुरा केलेले विद्यार्थी आहेत.

नवीन वर्ग २६ जूनला सुरू होत आहेत. तरी या संस्थेचा विद्यार्थ्यांनी जरूर तो फायदा घ्यावा.

हिन्यांचा व्यापार-जकातीस झुकांडी

मुंबईमध्ये हिन्यांचा व्यापार मोठ्या प्रमाणावर चालतो आणि तो त्याच्या परदेशांतून होणाऱ्या आयातीवर अवलंबून असल्याने व्यापारी व सरकार यांचे विशेष लक्ष त्याकडे लागणे स्वाभाविक आहे. हिन्यांचे दागिने वापरणे ही चैनीची व श्रीमंतीची गोष्ट आहे आणि त्याच्या आयातीवर जकात बसवून सरकारने आपल्या उत्पन्नांत भर घालणे अगदी रास्त आहे. तथापि, आकार लहान पण किंमत थोडी अशी हिन्यांची स्थिति असल्याकारणाने जकात चुकवून ते बाजारात आणण्याचा मोह व शक्यता ही उत्पन्न होतात ब्रिटिश हद्दीच्या बाहेरच्या बंदरांत आकारल्या जाणाऱ्या हलक्या जकातीच्या दराचा फायदा घेऊन काही लोक हिरे तिकडून आणवतात आणि ह्याप्रमाणे ब्रिटिश बंदरांतली हिन्यांची आयात कमी होऊन सरकारचे जकातीचे व व्यापाऱ्यांच्या धर्षाचे उत्पन्न बुडते. जकातीचा दर कमी करण्यांत आला असता ब्रिटिश बंदरांत अधिक माल घेऊन सरकारचे उत्पन्न हलक्या दरानेहि वाढणे शक्य आहे. ह्या तत्त्वास अनुसरून हिंदुस्थानसरकारने गेल्या साली हिन्यावरची आयात जकात २५ टक्क्यांची १० टक्के केली ह्या धोरणाचा परिणाम, त्यांच्या आयातीचे परिणाम पूर्ववर्तत्वाच्या १५ लक्ष रुपयावरून ५४ लक्षांच्या वर गेले जकात आणली ५ टक्के कमी केल्यास ती चुकवण्याचा यत्न होण्याचे मूल कारण नष्ट होईल असे हिन्यांच्या व्यापाऱ्यांचे म्हणणे आहे पॉडिचरीमध्ये जकात माफक असल्याने तिकडून ब्रिटिश हिंदुस्थानात मोठ्या प्रमाणावर हिरे येतात असे आढळून आले आहे ब्रिटिश हिंदुस्थानातली जकात चुकवण्याचे दुसरेहि मार्ग आहेत जकात आणखी कमी झाल्यास ते सर्व बंद होतील अशी अपेक्षा आहे

लक्षांत ठेवा] १९३७-३८ सालअखेर [लक्षांत ठेवा

कॉमनवेल्थचे तृतीय मूल्यमापन होणार

“जनतेच्या सहानुभूतीमुळेच ‘कॉमनवेल्थ’ने सर्व विमा संस्थांत अग्रस्थान मिळविले आहे व त्याबद्दल आम्ही जनतेचे अत्यंत आभारी आहोत”

श्री. आर. एन. अभ्यंकर, बी ए, एलएल बी
मॅनेजिंग पजंट्स,

दि कॉमनवेल्थ अॅशुरन्स कंपनी, लिमिटेड

११ बुधवार पेठ, पुणे नं. २.

महाराष्ट्रातील प्रत्येक ठिकाणी भरपूर कामिशनवर एजंट्स नेमणे आहेत तरी विशेष माहिती-करिता हेड ऑफिसकडे पत्रव्यवहार करा

“अर्थ” ग्रन्थमाला

व्यापार, उद्योगधंदे, शेती, सह-कार, बँकिंग इत्यादि विषयांवरील सोपी व व्यावहारिक उपयुक्ततेची पुस्तके

१ बँका आणि त्याचे व्यवहार

२ रिझर्व्ह बँक

३ व्यापारी उलाढाली

वरील प्रत्येक पुस्तक लोकमिथ झाले आहे.

किं १ रु. (ट. स. निराळा)

व्यवस्थापक, ‘अर्थ’ ग्रन्थमाला,
पुणे ५.

१२ वर्षे पुण्यांत लोकादरास पात्र झालेले

★ महिंद्रकर ब्रदर्स ★

यांचे येथे आपले कपड्यांची खरेदी करा अगर करवून घ्या.

बुधवार चौक, पुणे

जुन्या घरांची इरुस्ती काळजीपूर्वक करून दिली जाते.
भेटा अगर लिहा:—

भाऊ गंगाधर साठे, कंत्राटदार
चिमण्या गणपति, सदाशिव ५१२, पुणे.

दी सनशाइन इन्शुरन्स लि.

या कंपनीच्या रूपा पॅलीसी, मॅरेज पॅलीसी, डेली प्रिमियम पॅलीसी, पेरेंट्स गिफ्ट पॅलीसी वगैरे नवीन योजनांचा प्रचार करणेकरतां पगारी एजंट पाहिजेत प्राहिनीकरतां लिहा अगर समक्ष भेटा

ब्रॅच सेक्रेटरी,
ब्रॅच ऑफीस :- ३३४ गणेश पेठ, पुणे.

For All Medicinal Requisites

— TRY —

N. MAHADEV & Co.

DISPENSING CHEMISTS-
AND
DRUGGISTS

City Post Office Corner, POONA 2

एशियन पॉलिसी

म्हणजेच

**आयुर्विम्याच्या निरनिराळ्या सर्वांस
सोयीस्कर योजना.**

अल्प प्रिमियम आणि भरपूर बोनस

धी एशियन अँशुरन्स कंपनी, लिमिटेड

एशियन बिल्डिंग : मुंबई नं. १

S. B. JOSHI & Co.

ENGINEERS & CONTRACTORS

41 A, Bruce Street,
Bombay

716 Sadashiv Peth,
Poona City.

पायोनियर डाइंग हाऊस, पुणे,

रंगीत कापडाचे व चिटाचे व्यापारी

एरोग्राफ मिटिंग, सडीकाम, पक्क्या रबाचे छापकामाचा व
रगविण्याचा कारखाना.

भिकारदास माफतीरोड, 'दातेवाडी' ६२५ सदाशिव पेठ

अखिल हिंदुस्थानांत पहिल्या

प्रतीचें सरकारमान्य

झारापकर टेलरिंग

कॉलेज

आप्पा बळवत चौक, पुणे २

[माहितीपत्रक मागवा]

Ardomix

म्हणजेच आमची सुप्रसिद्ध औषधी

"आतं वदोपारी" होय. एका निष्णात

स्त्री रोगचिकित्सकाच्या पाठावरून

तयार केलेलें हें दिव्य औषध ५० वर्षांच्या अनुभवानें स्त्रियांच्या

सर्व रोगांवर अमतिम गुणकारी ठरलेलें आहे. धुपणी, विटाळ

नसणें अथवा थोडा असणें, ओटीपोटांत कळा मारणें, अकाली

गर्भपात, ज्वर, कडकी, डोकें दुसणें, शोचास साफ न होणें, जीव

गळवळणें, हातापायास कळा लागणें, वगैरे विटाळदोष बरे

करण्याचा हमसात गुण आर्दोमिक्स (आतं वदोपारी) मध्ये

असल्यामुळे वैद्य व डॉक्टर्स मोठ्या प्रमाणावर वापरीत आहेत

इतर बाजारी औषधे याची बरोबरी करू शकत नाहीत अनुभव

घेण्यास सोपें जावें म्हणून तूत कांही दिवस एका बाटलीची

किंमत फक्त २ रुपये ठेविली आहे ट १२ आणि निराळा.

गांवांवां भरपूर कमिशनवर एजन्ट नेमणें आहेत पत्रव्यवहार

करावा.

हिंदुस्थान, महदेश, व सिलोनसाठी मुख्य विक्रेते:—

धी इंडो फॉरिन एजन्सीज. (डिपार्टमेंट नं. ६)

३६१ सदाशिव पेठ, पुणे शहर

एजन्सीज —

मुंबई—यशवंत दत्तात्रय गाडगीळ, फणसवाडी, मुंबई २.

धामणगांव—मे भागवत ब्रदर्स, धामणगांव, वऱ्हाड.

हरदा—चौथाजी तुळशीराम आणि सन्स, हरदा, सी पी.

सानदेश—डॉ जी पन महाजन, मोठें बाघोदे, सानदेश.

नागपूर प्रीमियर को-ऑपरेटिव्ह हाउसिंग सोसायटी, लिमिटेड.

टिळक पुतळयाजवळ, नागपूर सिटी.

	रुपये
अधिकृत भांडवल	१,००,०००
जमा असलेले भांडवल	८२,०००
रिझर्व फंड	२,७९४
इतर फंड	८९०
मुदतबंद ठेवी	१,६४,२४१
सेविंग्स बँक ठेवी	६,४७०
मॅबरांकडून येणें असलेले कर्ज	२,६८,९३०
सरकारी रोखे व तत्समान रोख्यांत	
गुंतविलेली एकूण रक्कम	४१,५०८

सोसायटी जास्त कमी मुदतीच्या ठेवी स्वीकारते
ठेवींची रक्कम पूर्ण सुरक्षित. शेअर्स विकत मिळतात
आतांपर्यंत डिव्हिडंड पांच टक्क्याहून केव्हाही कमी दिले
गेलें नाहीं. सोसायटी आपल्या मॅबराना त्यांच्या घराचे
तारणावर कर्ज देते

सोसायटीसंबंधीच्या पूर्ण माहितीसाठी पत्र-
व्यवहार करा अगर समक्ष भेटा
जॉइंट ऑनररी सेक्रेटरीज

जनानी व मर्दानी कापड

मिळण्याचें

खात्रीलायक एकच ठिकाण

माधव सोमण ब्रदर्स,

लक्ष्मीरोड, पुणे. २

"DAWN'S MENSORIUM" makes 6%
addition to the monthly income of the
family Prospectus sent free on application.
General Manager, "The Dawn of India Life
Insurance Company Limited, POONA."

तमाम दूत रोगांचा नाश करून दांत स्वच्छ व चककट
देवणारी स्वर्णतुल्य उत्तम!

पोखाल

लूकूथपावड

पोखाल अँड को (रजिस्टर्ड) पूना सिटी

मुलांचा खाऊ म्हणजे सर्व प्रकारचें पेपरमिड, लेमन
इंजूस, मिल्क टॉफी, वगैरे
मावाचें माहितीपत्रक मागवा
भारत इंडस्ट्रिअल वर्क्स, ८१३ सदाशिव, पुणे २

K. K. & Co.

Photographic Dealers
POONA.

रोडगे शांखाव

मजबूत

स्वतंत्र ज्योति

वापरा.

आपल्या पैश्याचा योग्य

मोबदला मिळवा.

द्वारखाजा पत्ता: ३० मिठयंजपेट पुणे २

न. वि. वडनेरकर

जव्हेरी आणि सराफ,

रविवार पेठ, सराफ

बझार, पुणे २.

आमच्याकडे सोने, चांदी व
मोत्यांचा माल सार्त्राचा मिळेल.
तसेच जुन्या जिनसा योग्य भावाने
खरेदी केल्या जातील

शुभकार्यांत भेट देण्याकरिता
सोन्याचादींच्या नमुनेदार व सुबक
बरतु मिळतील.